

ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Μπρους Μπέντερσον

Φιλίπ Μπρενό

Ζαν-Κλωντ Καριέρ

Μαλέκ Σεμπέλ

Ελέν Σιξούς

Ροζέ Νταντούν

Μωρίς Γκοντελιέ

Μπερτράν Γκιγιάρμ

Ζυλιά Κριστεβά

Σαντρά Λωζιέ

Ζαν-Λυκ Νανσύ

Ντανιέλ Βελζέρ-Λανγκ

ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑΣ

Πρόλογος του Ζαν-Κλωντ Καριέρ

Υπό τη διεύθυνση του
ΦΙΛΙΠ ΝΤΙ ΦΟΛΚΟ

Ακολουθούμενο από παράρτημα κυρίων ονομάτων-έργων και γλωσσάριο

Μετάφραση από τα γαλλικά ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΥΚΙΑΣ

Γραμματέας σύνταξης ΤΟΜΑ ΜΠΟΥΡΖΟΥΑ

Η ΠΑΡΟΥΣΑ ΕΚΔΟΣΗ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΗΚΕ ΜΕ ΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΝΙΣΧΥΣΗ
ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ – ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΙΒΛΙΟΥ

OUVRAGE PUBLIÉ AVEC LE CONCOURS DU MINISTÈRE FRANÇAIS CHARGÉ
DE LA CULTURE – CENTRE NATIONAL DU LIVRE

ΚΑΛΕΝΤΗΣ
ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδείας του συγγραφέα ή κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου, με τον παρόντα ή με οποιονδήποτε άλλον τίτλο.

ΛΕΞΙΚΟ ΤΗΣ ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑΣ

Τίτλος πρωτοτύπου: Dictionaire de la Pornographie

Μετάφραση: Γιάννης Καυκιάς

Σελιδοποίηση: Περιγραφή

© 2005 Editions Presses Universitaires de France

© 2008 Εκδόσεις ΚΑΛΕΝΤΗ

© 2012 Εκδόσεις ΚΑΛΕΝΤΗ

Λ. Βουλιαγμένης 70, 167 77 Ελληνικό
Τηλ.: 210 96.38.790 – Fax: 210 96.38.791

info@kalendis.gr

www.kalendis.gr

ISBN: 978-960-219-217-7

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος.....	i
Εισαγωγή	v
Πίνακας λημμάτων	xv
Παρουσίαση των συγγραφέων	xxi
Κόρπους.....	1
Κύρια ονόματα και έργα.....	727
Γλωσσάριο	760

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τα όρια της «πορνογραφίας», όπως και κάθε «γραφής», είναι ασαφή. Κι αυτό γιατί η γραφή, εδώ όπως και αλλού, εξαρτάται από μια σειρά από παράγοντες, με πρώτον την ανάγνωση. Πράγματι, η γραφή απευθύνεται σε όποιον ξέρει να διαβάζει. Αλλά η έκφραση «ξέρω να διαβάζω» μπορεί να έχει πολλές έννοιες: υπάρχουν αυτοί που επαναλαμβάνουν μηχανικά ήχους χωρίς να προσπαθούν να καταλάβουν το νόημα ή τις σημασίες, και μάλιστα χωρίς καν να προσλαμβάνουν τις ηχητικές αποχρώσεις. Από την άλλη, υπάρχουν εκείνοι που βλέπουν παντού νόημα και μάλιστα ανάμεσα στις αράδες, υπάρχουν εκείνοι που βρίσκουν νόημα σε όλα τα επίπεδα του κειμένου, του «υπο-κειμένου», του «παρα-κειμένου» και του «υπερ-κειμένου». Το παιχνίδι είναι ατέρμονο.

Με την πορνογραφία, πού βρισκόμαστε; Αρχικά επρόκειτο, σύμφωνα με τους Έλληνες, για ένα λόγο που αφορούσε τις πόρνες κι επομένως τον αγοραίο έρωτα, τις σχέσεις χρήματος-σεξ (Ο Ρετίφ ντε Λα Μπρετόν εξακολουθεί ακόμα, το 1769, να χρησιμοποιεί υπ' αυτή την έννοια τον όρο όταν προτείνει έναν νέο κανονισμό για τις γυναίκες του δρόμου), αλλά κατόπιν η έννοια μετεξελίχτηκε. Σήμερα σημαίνει, λίγο-πολύ, όλα όσα μας σκανδαλίζουν, μας σοκάρουν, μας τρομάζουν, μας αηδιάζουν και μας πληγώνουν στο λόγο γύρω από το σεξ και στην αναπαράσταση της σεξουαλικής πράξης τα οποία, ακολούθως, απορρίπτουμε και απαγορεύουμε. Κάθε τι που σκανδαλίζει ή τρομάζει το βλέμμα μας, ή κάθε λέξη που δεν ανεχόμαστε να ακούσουμε. Αλλά δεδομένου του ότι τα μάτια και τα αυτιά συνιστούν κι αυτά εργαλεία του μυαλού μας είναι ευνόητο ότι πορνογραφία σημαίνει κάθε τι που σκανδαλίζει ή τρομάζει το μυαλό μας, με άλλα λόγια τη σκέψη μας.

Η πορνογραφία είναι, επομένως, αυτό που δεν θέλουμε να βλέπουμε και να ακούμε, ή μάλλον που δεν θέλουμε να βλέπουν και να ακούν τα παιδιά μας, οι δικοί μας, οι μαθητές μας· ή κάθε τι που μας αρέσει να βλέπουμε και να ακούμε –και μάλιστα να δείχνουμε, ενίοτε, και να κάνουμε τους άλλους να ακούνε– σε ορισμένες μόνο περιστάσεις. Τίθεται έτσι το ζήτημα της ιδιωτικής πορνογραφίας, της πορνογραφίας του ζευγαριού, επί παραδείγματι, που μπορεί να βαρεθεί ορισμένες εικόνες ή ορισμένες λέξεις οι οποίες, με τον καιρό, μπορούν να φανούν επαναληπτικές και, εν τέλει, ανιαρές· σε ένα όμως γραπτό, εικαστικό ή κινηματογραφικό έργο οι ίδιες εικόνες ή λέξεις μπορούν να είναι ερεθιστικές ή, αντιθέτως, ανυπόφορες και να λογοκρίνονται πάραυτα από το ίδιο ζευγάρι.

Από αυτή την αποκαλούμενη κατά τον Ντε Σαντ άποψη των «ανώτερων πνευμάτων», η πορνογραφία μπορεί να συνιστά ένα προνόμιο, μια ασφαλή οπτική ή λεκτική πληροφορία, ένα δικαίωμα εισόδου σε μια ύποπτη περιοχή, ένδειξη ηθικής ανωτερότητας (αντίσταση στον πειρασμό) και ευφυΐας (τίποτε το ανθρώπινο δεν μας είναι ξένο). Εμπάτε εδώ, ανοίξτε τα μάτια και τα αυτιά σας, μπορείτε να τα αντέξετε όλα.

Λόγω αυτής της ασάφειας των ορίων –τα οποία μεταβάλλονται, άλλωστε, ανάλογα με τον πολιτισμό– και του απλούστατου γεγονότος ότι η πορνογραφία, περνώντας από το μάτι μας ή το αυτί μας, γίνεται αισθητή και προσδιορίζεται από τη σκέψη μας, εντοπίζουμε την πορνογραφία εδώ ή εκεί, ανάλογα με τις διαθέσεις, τις γνώσεις μας και τις πρακτικές μας. Μπορεί, δηλαδή, οι τηλεοράσεις να δείχνουν εικόνες ομήρων με δεμένα τα μάτια και τους κουκουλοφόρους δολοφόνους τους, αλλά δεν δείχνουν τη φρικτή πράξη της σφαγής τους. Η σφαγή είναι ά-σεμνη [ob-scène], και προορίζεται για πλανητική ιδιωτική χρήση μέσω του διαδικτύου. Αυτό το λεξικό δεν προτείνει, επομένως, λήμματα όπως «πολιτική» και «διαφθορά». Η πορνογραφία, σε αντίθεση με αυτά τα κρυφά βλέμματα, είναι καμωμένη για να τη βλέπουν και να τη διαβάζουν.

Άλλο παράδειγμα, ας πούμε εν τη ρίμη του λόγου, της σχετικότητας του πορνογραφικού αντικειμένου: τα ανδρικά γεννητικά όργανα αποκαλούνται, αναλόγως την περίπτωση, στα γαλλικά, «ευγενή» ή «αισχρά» μέρη. Ο εγκέφαλος, ο νους, είναι ελεύθερος να επιλέξει το επίθετο. Πράγμα που εξηγεί το γεγονός ότι υπάρχει κάτι το ετερόκλητο, έως και άτακτο στη σύνθεση αυτού του βιβλίου. Υπήρξαν άνθρωποι που διέκριναν σεξουαλικές εικόνες στα σχήματα όλων των λιθαριών που έβλεπαν στο δρόμο τους, ή στα δέντρα και τα σύννεφα. Άνθρωποι που βίωναν μια καθολική πορνογραφία ως αιχμάλωτοί της. Μια πνευματική φυλακή, χωρίς δυνατότητα απόδρασης.

Από την άλλη, το στήθος που σκανδάλιζε τον *Ταρτούφο*¹, ο οποίος δεν άντεχε να το δει, εκτίθεται άπλετα σήμερα σε όλες τις παραλίες. Η πορνογραφία μετατοπίζεται ασταμάτητα. Γεωγραφικά και ιστορικά. Αλλάζει. Μπορούμε να πούμε ότι, στις μέρες μας, η περιβάλλουσα ελευθεριότητα της κάνει τη ζωή τόσο δύσκολη όσο και οι αυστηρές απαγορεύσεις του παρελθόντος.

Η πραγματική πορνογραφία δεν φτιάχνεται μόνο για να βλέπεται και να διαβάζεται αλλά και για να πουλιέται. Οφείλει να είναι εμπορικώς ελκυστική. Όταν την εμπορευόμαστε, αποκαλύπτουμε επί χρήμασι ένα από τα μυστικά μας, ελπίζοντας ότι το πορνογραφικό μας προϊόν θα τραβήξει τον περισσότερο κόσμο και ότι η αποκαλυπτόμενη προσωπική μας ζωή θα μας κάνει πλούσιους.

Πρέπει να πληρώσεις για να δείς. Και αυτοί τους οποίους βλέπουμε να επιδίδονται σε πορνογραφικές ασκήσεις – στις πορνογραφικές ταινίες, λόγου χάριν-, προσφέροντας μια εικονική ηδονή στην ατελή ηδονή μας, έχουν πληρωθεί γι' αυτό. Γνωρίζουμε, έτσι, επαγγελματίες της πορνογραφίας οι οποίοι επιδίδονται ενίοτε σε πραγματικά αθλήματα, που δεν είναι στο χέρι ολονών. Και αυτοί οι άνθρωποι αμείβονται. Το χρήμα ως συνήθως απαντάται σε όλα τα επίπεδα.

Μπορούμε επίσης να δούμε το ζήτημα και από την αντίθετη άποψη και να πούμε ότι η πορνογραφία συνιστά κάτι απαγορευμένο, με άλλα λόγια κάθε τι, στο σεξ, που δεν υπάγεται στην τεκνοποίηση και δεν εντάσσεται στον αναπαραγωγικό έρωτα· δηλαδή κάθε τι που παρέχει ηδονή, είτε είναι επίπλαστο είτε αληθινό.

¹ Του Μολιέρου, φυσικά. («Κρύψτε αυτό το στήθος...»).

Είναι άξιο απορίας το γεγονός ότι οι άνθρωποι έχουν συνδέσει, προ πολλού, την ηδονή με την αμαρτία, δηλαδή με το σφάλμα, με αυτό που δεν πρέπει να κάνουμε και να δείχνουμε, το οποίο ενέχει ως κίνδυνο όχι μόνο την επίγεια τιμωρία (ασθένεια) αλλά και την αιώνια καταδίκη. Ωσάν να υπάρχει ένα ολόκληρο μέρος του εαυτού μας το οποίο πρέπει να αφαιρέσουμε από τη φύση μας. Οι εντομολόγοι έχουν πάψει προ πολλού να χωρίζουν τα ζωικά είδη σε χρήσιμα και βλαβερά. Αλλά δεν συμβαίνει το ίδιο με τα πουριτανικά πνεύματα, όσον αφορά στην ηδονή. Η τελευταία είναι γι' αυτούς το απόλυτο κακό, όταν δεν συμπληρώνεται από πρόθεση τεκνοποίησης. Έτσι και ηδονιστές, χάρηκες.

Θα μπορούσαμε να πιστέψουμε ότι η ηδονή, αυτή που μας ευχαριστεί, την οποία αποζητούμε όλοι, είναι ό,τι καλύτερο υπάρχει στον κόσμο. Λάθος. Υπάρχουν, σήμερα, ηδονές που μπορούμε να ομολογήσουμε και ηδονές ανομολόγητες, ηδονές θεμιτές και αθέμιτες, ηδονές που, παρότι είναι ατομικές, απαγορεύονται. Ειδικά όσον αφορά την πορνογραφία, υπάρχουν αυστηρά πνεύματα τα οποία έχουν συνδέσει προ πολλού τον σεξουαλικό πόθο και την ικανοποίησή του, με τη χυδαιότητα, τη φιληδονία, την απρέπεια, τη λαγνεία, την αισχρότητα, την ακολασία, την ανωμαλία, το σκάνδαλο, την ασέλγεια, το μισρό (το λεξιλόγιο είναι, εδώ, απεριόριστο, σε τέτοιο βαθμό που ακούσαμε να χαρακτηρίζονται ορισμένες ερωτικές ταινίες «φασιστικές»), με ό,τι πρέπει να κρύβεται και να απαγορεύεται· ωσάν να αρκούσε η απαγόρευση για να καταργήσει το απεχθές.

Όλα αυτά θα τα βρούμε, φυσικά, στις σελίδες που ακολουθούν, σύμφωνα με μια αυθαίρετη, ομολογουμένως, επιλογή.

Ας αρχίσουμε άφοβα –γνωρίζοντας ότι, κατά τον ίδιο τρόπο που η απαγόρευση δεν αρκεί για να καταργήσει την ηδονή, ένα λεξικό της πορνογραφίας δεν αρκεί, αναγκαστικά, να την κάνει να γεννηθεί.

Ζαν-Κλωντ ΚΑΡΙΕΡ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στον Ντομινίκ, που έρριψε τον κύβον

Η έρευνα πάνω στην πορνογραφία, δεν είναι, εκ πρώτης όψεως κάτι το εύκολο: η πορνογραφία φαίνεται να διαφεύγει από τον όποιον ορισμό, να μην επιδέχεται κανενός ορισμού ο οποίος δεν είναι διφορούμενος, συζητήσιμος, ή υπερβολικά ηθικός. Γνωρίζουμε, προφανώς, καλύτερα τι δεν είναι παρά τι είναι η πορνογραφία. Πώς υπάρχει παρά γιατί υπάρχει. Ξέρουμε καλύτερα να την αναγνωρίζουμε παρά να τη γνωρίζουμε. Δεν πρέπει να λησμονούμε ότι, συχνά, η σύλληψη ενός γλωσσολογικού εργαλείου, ενός λεξικού, αρχίζει με μια σειρά από ερωτήματα, απλοϊκά, έστω, αλλά αναζωογονητικά, άτακτα, ανησυχητικά και κάθε άλλο παρά ασήμαντα ή άσχετα· ερωτήματα πολύ ανθρώπινα στο βάθος, στα οποία κανείς δεν θα μπορούσε να απαντήσει απόλυτα ατάραχος. Ξαφνικά, μπορούν και συγκεντρώνονται ορισμένα πρόσωπα με σκοπό, όχι να θέσουν στον εαυτό τους τα πιο επαρκή ερωτήματα, αλλά να ξεκαθαρίσουν το έδαφος όπου θα θεμελιωθούν συγκεκριμένες απαντήσεις οι οποίες θα θέσουν κι άλλα ερωτήματα, κ.ο.κ. Έφτασε, αναμφίβολα ο καιρός να θεμελιώσουμε αυτές τις απαντήσεις: κι είναι άξιο απορίας που η άδεια δεν παραχωρήθηκε νωρίτερα σε άλλους, καθότι δεν πρόκειται μόνο για μια καλή ιδέα. Το να καθιστάς την πορνογραφία αντικείμενο ενός λεξικού είναι μια πράξη σημαίνουσα: το γεγονός ότι μια τέτοια πράξη είναι δυνατή σήμερα, πιστοποιεί ότι η πορνογραφία καθίσταται εξερευνήσιμο αντικείμενο. Δεν αποκαλύψαμε αυτό που αναγκαστικά πιστεύαμε ότι παρέμενε κρυφό, ούτε ξεσκεπάσαμε ένα φαρισαϊκό σύστημα, αφού γίνεται αδιαλείπτως λόγος παντού, και δη αποκλειστικά, για ερεθισμό, για κίνηση, για επιτάχυνση, για ζωή.

Διότι η πορνογραφία κινείται και εξελίσσεται, ακριβώς λόγω της βιομηχανοποίησής της, της μιντιοποίησής της και της επιτάχυνσης των ροών που την διαπερνούν – και που συνιστούν αντικείμενα αντιπαραθέσεων (Ρουέν Οζιέν, *Ας στοχαστούμε την πορνογραφία*, 2003). Απλώς αναρωτιόμαστε μήπως αυτή η βιομηχανοποίηση (πολλαπλασιασμός αντικειμένων, βλεμμάτων, παρουσιών) συνιστά πραγματικά πρωτόγνωρο γεγονός, μήπως αυτή η μιντιοποίηση επικαλύπτει άλλα φαινόμενα. Θεωρούμε ότι αυτό το λεξικό, το οποίο επεξεργαστήκαμε με βάση όλα αυτά τα διασταυρούμενα ερωτήματα και, πολύ περισσότερο, με βάση αυτά τα αντικείμενα στοχασμού «υπό όλες τις έννοιες», μπορεί να δώσει εδώ ορισμένες απαντήσεις – τουλάχιστον λέξεις οι οποίες αντικαθιστούν τις, για καιρό επικρατούσες, σιωπή ή περιφρόνηση.

Απέχοντας πολύ από την επίτευξη της όποιας ομοφωνίας, η πορνογραφία (αλλά όχι μόνο ή αποκλειστικά το άσεμνο, ο ερωτισμός, η σεξουαλικότητα, το σώμα ή οι πορνογραφικές ταινίες) εξετάζεται, λοιπόν εδώ, αναλύεται, σκαλίζεται, ξεψαχνίζεται, εν ολίγοις υψώνεται στο επίπεδο της πλέον αξιομελέτητης πολιτισμικής πρακτικής. Επιλέξαμε να δώσουμε μορφή σε όλη αυτή την εργασία συγκεντρώνοντάς την σε ένα σώμα αποτελούμενο από 450

άρθρα, λιγότερο ή περισσότερο ανεπτυγμένα, επιλογή η οποία είναι όντως συζητήσιμη, και δεν μπορεί να αφήσει αδιάφορο τον αναγνώστη. Πριν πούμε σε ποια κριτήρια υπακούει το αλφαριθμητικό, καλό θα ήταν να εκθέσουμε εδώ τους κύριους στόχους μας.

Πρώτος στόχος: όταν επιχειρούμε να χαρακτηρίσουμε, να ορίσουμε την πορνογραφία, δεν βρίσκουμε έναν αλλά πολλούς ορισμούς. Ο σεξουαλικός χαρακτήρας των αναπαραστάσεων εμφανίζεται εδώ ως αναγκαία αλλά όχι επαρκής προϋπόθεση. Οι γνώμες διίστανται όσον αφορά αυτό, ακριβώς, το επιπρόσθετο στοιχείο. Η πορνογραφία δεν περιορίζεται αλλά ούτε και ανάγεται στις αναπαραστάσεις ανθρώπινων σωμάτων τα οποία παίρνουν (ή παίρνονται από) άλλα σώματα. Ένα ντοκιμαντέρ γύρω από τα ζώα που θα έδειχνε δυο σκυλιά εν πλήρει συνουσία, δεν θα μπορούσε τάχα να είναι πορνογραφικό; Θα ήταν, επομένως, πιο σωστό να μιλάμε για «πορνογραφίες». Οι συγγραφείς προσπαθούν εδώ να τις κατανοήσουν προκειμένου να προσφέρουν μια ικανοποιητική ανάλυση μελετώντας πολλαπλές αντιλήψεις και διαφορετικούς κόσμους. Επιχειρούν να προσεγγίσουν αυτές τις πορνογραφίες κατά τρόπον αντικειμενικό αν όχι επιστημονικό, να εξετάσουν όλες τις «απόψεις» με κριτικό βλέμμα. «Η πορνογραφία χαρακτηρίζει μιαν άποψη και όχι ένα πράγμα», δήλωνε ο Στήβεν Μάρκουσ το 1974 (*The other Victorians: A Study of Sexuality and Pornography in Mid-Nineteenth – Century England*²). Τριάντα χρόνια αργότερα, έχουν εμφανιστεί πολλά, νέα, «πράγματα». Θέσαμε στον εαυτό μας ως στόχο να τα κατανοήσουμε, πράγμα που δεν επιχειρήθηκε ποτέ μέχρι στιγμής με τόσο πολύπλοκο τρόπο. Οι συγγραφείς διερευνούν τις πορνογραφίες (από τις αρχαιο-πορνογραφίες ως τις τεχνο-πορνογραφίες) χρησιμοποιώντας γλώσσες λίαν διαφορετικές και, συγκεντρώνοντας ειδικούς πολλών κλάδων, με αποτέλεσμα αυτό το λεξικό να αποτελεί αναμφίβολα, ένα αντιπροσωπευτικό δειγματολόγιο του πως αντιλαμβανόμαστε, δηλώνουμε και νοούμε τις πορνογραφίες.

Δεύτερος στόχος: ο καθένας εκφράζει, σήμερα, τη δική του αντίληψη για την πορνογραφία εξετάζοντάς την από τη δική του σκοπιά και χρησιμοποιώντας τις δικές του λέξεις· ωστόσο ισχύει ότι οι λέξεις είναι γεμάτες παρανοήσεις. Αν η πορνογραφία, ως πολλαπλό αντικείμενο διερεύνησης, προσκρούει (με λιγότερη ή περισσότερη ένταση, ανάλογα με τις εποχές) σε άλλα γλωσσολογικο-πολιτιστικά περιβάλλοντα (όπως το άσεμνο, ο ερωτισμός, κλπ.) και στις κρίσεις που επηρεάζονται από τον εθνοκεντρισμό, από την άλφα ή βήτα ηθική ή πολιτική αναφορά, γιατί τότε και πώς ακριβώς εμφανίζονται τέτοιες αποκλίσεις; Τα τελευταία είκοσι πέντε χρόνια βλέπουμε να εμφανίζονται νέοι διάσπαρτοι πορνογραφικοί όροι: οι αγγλοσαξονικές, ευρωπαϊκές, γιαπωνέζικες, βραζιλιάνικες, αφρικάνικες (Βορειο-δυτική Αφρική, Τογκό, Νιγηρία, Νότιος Αφρική, κλπ.) *Sexuality and Gender Studies*³ δίνουν τον τόνο ως πανεπιστημιακό έργο. Επομένως η εν λόγω εργασία ανοίγει, αναπτύσσει, συνθέτει και προεκτείνει μια εντελώς διαφορετική διαδικασία με νέα αναθεωρητικά πλαίσια. Πρόκειται για ήδη επεξεργασμένες εργασίες οι οποίες προηγούνται του λεξικού μας και το αναπτύσσουν.

Τρίτος στόχος μας είναι να βγάλουμε την πορνογραφία από τα όρια της σεμνοτυφίας η οποία εξακολουθεί, ενίοτε, να επηρεάζει καθοριστικά τις σχετικές εκτιμήσεις μας: γιατί δεν

² «Οι άλλοι βικτωριανοί: Μια μελέτη πάνω στη σεξουαλικότητα και την πορνογραφία στην Αγγλία των μέσων του 19ου αιώνα.

³ Μελέτες πάνω στη σεξουαλικότητα και το φύλο.

λέμε «τα σύκα σύκα και τη σκάφη σκάφη» όταν πρέπει να μιλήσουμε για την πορνογραφία; Η τελευταία λειτουργεί σαν μια πραγματική λεξικογραφική παγίδα. Οι συγγραφείς μελετούν, λοιπόν, τις διαδικασίες που δίνουν τη δυνατότητα σε άμεσα συνυφασμένες με αυτήν σκέψεις, λέξεις και πράγματα, γεγονόσ που δικαιολογεί, καθ' εαυτό και απολύτως, την περιπέτεια ενός λεξικού – ένας τρόπος να περιγράψουμε και να αναλύσουμε γιατί και πώς ονομάζουμε ένα πράγμα και με βάση ποιές λειτουργίες. Επιπλέον, ο αναγνώστης θα ανακαλύψει ότι η πορνογραφία συνιστά μια εφεύρεση. Παρακολουθούμε την εξέλιξή της, τις ενέργειες που τη διέπουν και της προσδίδουν δυναμισμό, τις συνδέσεις της με τις άλλες ανθρώπινες δραστηριότητες. Η πορνογραφία είναι αποτέλεσμα της ιστορίας και της κουλτούρας του απλού γεγονότος ότι εκτιθέμεθα, ότι μας βλέπουν.

Τέλος, το γεγονός ότι δεν τολμάμε να ακούσουμε ή να δούμε απόλυτα κάτι, σημαίνει επίσης ότι υπάρχει δυνατότητα διαφυγής: συνήθως η πορνογραφία συνδέεται με τη νύχτα, το καταφύγιο, την αναδίπλωση, τη μυστικότητα, το κρυφό· ταυτόχρονα, όμως, και *παράδοξως*, συνδέεται και με σώματα εκτεθειμένα στο ηλεκτρικό φως, με αντικείμενα δημόσιας και συλλογικής συζήτησης και διαπραγματεύσης, συνιστά έναν τρόπο να απασχοληθούμε, να δαπανήσουμε δυνάμεις, να αναλώσουμε χρόνο ως άτομα κοινωνικώς συγκροτημένα, εκτός, εντός ή εναντίον αυτού του πεδίου. Οπότε, τίθεται το επίμονο ερώτημα: μήπως θα ήταν προτιμότερο να έχω δει αυτό που επιθυμούσα ανέκαθεν να δω; Γιατί θέλω να δω αυτό που ήδη γνωρίζω; Κατά πόσο η πορνογραφία προσφέρει την επιλογή ανάμεσα στο να δω ή να μην δω; Η πορνογραφία θέτει επίσης ένα ζήτημα ηθικής τάξεως, προτού αποτελέσει μια ψευδαισθήση, ένα ιντερμέδιο, ένα μέσον, μια μηχανή... Ως άτομο, ποια *λογική* θέση πρέπει να της παραχωρήσω;

Το παρόν έργο είναι το πρώτο λεξικό αυτού του τύπου. Ωστόσο, εκείνο που κατέστησε δυνατή, σήμερα, την έκδοσή του εγγράφεται σε μια σειρά διάφορων εργασιών που πραγματεύονται τομείς οι οποίοι δεν έχουν ακόμη μελετηθεί ιδιαίτερα, όπως το *Λεξικό των ονοματοποιιών* (Π. Ενκέλ και Π. Ρεζώ, 2003), το *Λεξικό των βλασφημιών* (Π. Ενκέλ, 2004) ή το *Λεξικό της ομοφοβίας* (Λ.-Ζ Τεν κ.α., 2003). Το *Λεξικό της πορνογραφίας*, ευτύχησε να έχει έναν έμπειρο εκδοτικό οίκο –όπως είναι οι Γαλλικές Πανεπιστημιακές Εκδόσεις (PUF)–, αποφασισμένο να διερευνήσει όλες τις πτυχές του κόσμου μας – και η πορνογραφία αποτελεί, είτε το θέλουμε είτε όχι, μέρος του κόσμου μας και της επικαιρότητάς του.

Λειτουργίες

Το εν λόγω λεξικό μπορεί να μην περιλαμβάνει καμιά εικόνα (φωτογραφία, σχέδιο, κλπ.), παραπέμπει όμως σε εικόνες. Στενά συνδεδεμένο με τις ανθρωπιστικές επιστήμες, δεν είναι ούτε εγκυκλοπαιδεια, ούτε απλός μεγεθυντικός καθρέφτης ετερόκλητων στοιχείων. Παρότι οι παράγραφοι που συγκεντρώθηκαν εδώ γράφτηκαν με λέξεις προερχόμενες κυρίως από τη γαλλική γλώσσα, ζητήσαμε τη συνεργασία πολλών μη γάλλων συγγραφέων, η οποία προσδίδει στο έργο ευρωπαϊκή, βλέπε διεθνή, διάσταση· γιατί, μπορεί η πορνογραφία να εδράζεται εν μέρει σε μια σειρά από πολιτισμικές πρακτικές επηρεαζόμενες τα μάλα από τον αγγλοσαξονικό γλωσσολογικό χώρο, αλλά δεν εκτείνεται κατά τρόπον ισομερή σε όλα

τα γεωγραφικά μήκη και πλάτη: οπότε μάλλον διαμορφώνεται ένας πορνογραφικός παρά γεωγραφικός χάρτης.

Διερευνούμε φανταστικές αναπαραστάσεις όπως αυτές του σώματος, συμβολικά προϊόντα (εφαρμόζοντας ερμηνευτικούς κώδικες που προσφεύγουν ταυτόχρονα στην ανθρωπολογία, τη βιολογία, την ιατρική, την ψυχολογία, την ψυχανάλυση...), και ειδικότερα σε ορισμένες από τις βασικές αισθήσεις μας, όπως η όραση με όλα όσα την επηρεάζουν σε αυτή τη σχέση με την πραγματικότητα και τη μυθοπλασία. Εξετάζουμε επίσης τη φύση (ζωντανή, υλική ή άυλη) κάθε μέσου και κάθε συμβολικού προϊόντος όπως αυτά διαμορφώθηκαν υπό την επίδραση της πορνογραφίας (η Τέχνη και το Σεξ κατά πρώτο λόγο): τις τελικές μορφές που αυτά αποκτούν, τις ανάλογες και πιθανές προθέσεις τόσο στη σύλληψη όσο και στο προσλαμβανόμενο αποτέλεσμα, τις συνέπειες ως προς τις επιπτώσεις και τους τρόπους χρήσης: εξετάζουμε, τέλος, την ύπαρξη ή μη μιας λογικής με την πολιτικο-κοινωνική έννοια του όρου: την πορνογραφία ως σύστημα, ως σύνολο κατασκευασμένων λόγων.

Δεν διστάσαμε να διευρύνουμε το ερευνητικό μας πεδίο στις ιστορίες: ιστορία των διάφορων μορφών σεξουαλικότητας, ιστορία των αναπαραστάσεων του σώματος, ιστορία της γέννησης των κανονιστικών λόγων όσον αφορά το σώμα και την εξέλιξή του στα πλαίσια του κοινωνικο-πολιτισμικού χώρου. Στο βαθμό που η πορνογραφία είναι επίσης βιομηχανία, που ταυτίζεται με την παραγωγή εικόνων και σκηνοθεσιών, εξετάζουμε τις τεχνικές παραγωγής, διάδοσης και πολλαπλασιασμού τους. Ενδιαφερθήκαμε επίσης για όλα τα άτομα που εμπλέκονται σε αυτή, που ζουν από την πορνογραφία ή καταναλώνουν τα προϊόντα της, για τους «εργάτες του σεξ» αλλά και για τους εργοδότες και τους καταναλωτές, τους χρηματοδότες αλλά και τους χρήστες, τους ελεγκτές αλλά και τους παρατηρητές.

Επιχειρήσαμε επίσης να συνδέσουμε τις απαγορεύσεις, τα ήθη [morales] και τη διαιώνισή τους στην πορνογραφία, με τις διάφορες ανθρώπινες πολιτισμικές αντιλήψεις σχετικά με τις σεξουαλικές αναπαραστάσεις, προκειμένου να γίνει κατανοητό γιατί ορισμένες εξουσίες (πολιτικοί, εθνικο-πολιτιστικές κοινότητες, ενώσεις πολιτών) περιγράφουν και ενίοτε δε καταγγέλλουν την πορνογραφία ως «δυτικό κακό». Είναι αποκαλυπτικό ότι η πορνογραφία παραμένει, δεδομένης της ισχυρής συμβολικής και πραγματικής ανάπτυξής της, πηγή πολύμορφων κινήτρων, των οποίων η βλαβερότητα, συγκρινόμενη με το εμπόριο όπλων ή ναρκωτικών, φαίνεται μηδαμινή.

Είναι επομένως σαφές ότι σε αυτό το λεξικό παραμένει ένας ανοιχτός και ουσιαστικός χώρος κριτικής: ο καθένας, εδώ, είχε ως αποστολή να υπερασπιστεί με σοβαρά επιχειρήματα αυτή την ελευθερία έκφρασης που του προσφερόταν.

Θα διακρίνουμε, έτσι, τέσσερα διαφορετικά είδη παραγράφων:

- θεματικές ενότητες, οι οποίες περιστρέφονται γύρω από έναν θεμελιώδη άξονα (έννοια, είδος, μορφή) και καταλαμβάνουν συγκεκριμένο χώρο και χρόνο. Πρόκειται για μείζονες τόπους στοχασμού, ζώνες σύγκλισης·
- συνθετικές παραγράφους (που εξετάζουν αυτό που συνηθίζουμε να αποκαλούμε «διαστροφές» ή «μανίες») οι οποίες, για παράδειγμα, αποδεικνύουν ότι το δίπολο πόθος/ηδονή, μπορεί να συνδεθεί με αντικείμενα απολύτως μη-πορνογραφικά· εδώ, ακριβώς, υπόκεινται επίσης οι εννοιακές διολισθήσεις ως προς την πορνογραφία, τα σημεία συνάντησης, προστριβής, αβεβαιότητας·

- βιογραφίες, οι οποίες αποκτούν δυο μορφές: αναλυτική ή συνεπτυγμένη. Η πρώτη αφορά ένα άτομο (ή μια ομάδα ατόμων) που συνδέεται ιδιαίτερα με τη λογοκρισία. Μακριά από κάθε θυματολογία, τα παραδείγματα αποσκοπούν στην ιστοριογραφική κατανόηση των διαφόρων αξόνων ανάπτυξης του λεξικού· η δεύτερη μορφή, περιορισμένη σε ένα σημείωμα, στηρίζει απλώς ένα πιο αχανές αντικείμενο στοχασμού: περιορίσαμε εσκεμμένα τη θέση αυτών των βιογραφιών προκειμένου να μη μετατραπεί το λεξικό σε μια σειρά «βιογραφιών». Εξάλλου, η αναφορά εδώ του άλφα ή βήτα ονόματος δεν προσδίδει πορνογραφικό κύρος στον βιογραφούμενο, κάθε άλλο·
- τέλος, θεωρήσαμε καλό να προσθέσουμε πρακτικούς ορισμούς, εσκεμμένα σύντομους, που παραπέμπουν σε προβληματικές λεξιλογίου (εξωτικό, τεχνο-επιστημονικό, νομικό, φιλοσοφικό, αργκό, κλπ.).

Οι παραπομπές σε άλλα σχετικά λήμματα στο τέλος κάθε ενότητας –που αντικαθιστούν, εδώ, τον κλασικό πίνακα– συνθέτουν έναν ιστό παραπομπών που επιτρέπει στον καθένα να επεξεργαστεί τη δική του μέθοδο ανάγνωσης. Επίσης, μια πλούσια βιβλιο/φιλμογραφία, συμπεριλαμβανόμενων και των ιστοσελίδων, καλεί και βοηθάει τον χρήστη να συγκεντρώσει στοιχεία και να συνεχίσει τις έρευνές του.

Η λέξη «πορνογραφία»

Αφού εκθέσαμε τους σκοπούς και τους τρόπους λειτουργίας του λεξικού, θα φωτίσουμε τώρα τη λέξη της οποίας η χρήση έγινε, φαίνεται, αποδεκτή (αλλά με διαφορετική έννοια από τη σημερινή) ανάμεσα στο τέλος του 18ου και τις αρχές του 19ου αιώνα, πράγμα που, ως το παραδεχτούμε, της αποδίδει μια ιστορία πρόσφατη, μια «νεωτερικότητα» σχεδόν ύποπτη. Όπως έχουμε ήδη υπογραμμίσει, δεν θα ήταν ενδεδειγμένο να καταγράψουμε όλους τους ορισμούς της «πορνογραφίας» καθώς το λεξικό θα προτείνει αναπόφευκτα πολλούς μέσα από τις σχέσεις μεταξύ των γενεών. Ιδού λοιπόν μια λέξη παράξενη, της οποίας η ετυμολογία δεν εναρμονίζεται με τις σημερινές χρήσεις της κι ακόμα λιγότερο με τις ανθρώπινες δραστηριότητες στις οποίες υποτίθεται ότι παραπέμπει.

Έτσι, το γαλλικό λεξικό *Le Petit Robert* (2001) προτείνει: «Πορνογραφία»: -1842· ‘Πραγματεία περί πορνείας’, 1800: από το πορνογράφος. Αναπαράσταση (γραπτή, εικονογραφημένη, παραστατική, φωτογραφική) άσεμνων πραγμάτων απευθυνόμενων στο κοινό. *Ερωτισμός και πορνογραφία*. Κατ’ επέκταση το άσεμνο στη λογοτεχνία, στα θεάματα». Το *Littre* (2004) διευκρινίζει: «Πορνογραφία (η): αναπαράσταση άσεμνων πραγμάτων, σε κείμενα, φωτογραφίες, εικόνες, ταινίες, κλπ., με σκοπό τον ερεθισμό της σεξουαλικής φαντασίας. Εδώ και πολλές δεκαετίες, τα μίντια εισήγαγαν την πορνογραφία στη δημόσια ζωή». Αυτός ο προφανώς ανεπαρκής ορισμός των λεξικών, οδηγεί στη γέννηση αβεβαιοτήτων (αυτή η ακρίβεια των χρονολογιών, αυτό το μυστηριώδες «πορνογράφος», αυτό το «άσεμνο πράγμα» που μας κολάζει, αυτή η λογοτεχνία, αυτό το θέαμα...). Όλα τα λεξικά αποτυγχάνουν να μας μιλήσουν γι’ αυτό που είμαστε πραγματικά. Λόγω της επιφύλαξης απέναντι στους προερχόμενους από την ετυμολογία κοινούς τόπους, που χρησιμοποιούνται εδώ ως ανταπόδειξη, ως «διαφορά που χωρίζει το θεμιτό από το αθέμιτο» (Ζαν Πωλάν, *Η απόδειξη διά*

της *ετυμολογίας*, 1953), αμφισβητείται και η γενική συναίνεση όσον αφορά στην προέλευση μιας λέξης. Έχουμε, εδώ, δύο βάθρα που φαίνονται αμετάβλητα, καθότι συνδέονται με τα αρχαία ελληνικά: *πόρνη* και *γράφειν*. Από τη μια μεριά μια ονομαστική θηλυκού, «η πόρνη», από την άλλη ένα μεταβατικό ρήμα, το «γράφειν».

Στον γάλλο λεξικογράφο Πιέρ-Κλωντ-Βικτουάρ Μπουάστ (1765-1824, μεγάλο συλλέκτη και γλωσσοπλάστη οφείλεται η περίληψη στο σώμα του *Γενικού λεξικού της γαλλικής γλώσσας* του, που εκδόθηκε το 1800 από τον Ντεστρέ (1ος τόμος), της λέξης «πορνογραφία» ως παράγωγου του ουσιαστικού «πορνογράφος», με τον μοναδικό ορισμό «πραγματεία περί πορνείας». Από αυτή την άποψη, η Λωρ Αντλέρ⁴, συγγραφέας του έργου *Η καθημερινή ζωή στους οίκους ανοχής* (1990), θα χαρακτηριζόταν «πορνογράφος», χωρίς καμιά μειωτική σημασία! Η λέξη «πορνογράφος», από τη μεριά της, εμφανίζεται το 1769 με την πραγματεία του γάλλου συγγραφέα Νικολά Εντμ Ρετίφ ντε Λα Μπρετόν (1734-1806) υπό τον τίτλο *Ο Πορνογράφος, ή η μεταρρύθμιση της πορνείας*, όπου αυτός ο εντομολόγος των «παριζιάνικων νυχτών» πρότεινε έναν κανονισμό που θα επέτρεπε σε όλες τις γυναίκες που εκδίδονται επί χρήμασι να βρουν καταφύγιο σε οίκους ελεγχόμενους από ένα κράτος-μαστροπό.

Επί της βασιλείας του Λουδοβίκου-Φιλίππου (1830-1848), η λέξη πορνογραφία περιλαμβάνεται στα λεξικά των Σαρλ Νοντιέ και Ναπολεόν Λανταί (1834) και των αδερφών Μπεσσερέλ (1845). Στο πορνικό ανάφορο, προστίθεται η ηθοπλαστική έκφραση: «περιγραφή άσεμνων πραγμάτων». Ας σημειώσουμε ότι αυτή η δυαδικότητα δεν θα αλλάξει, ουσιαστικά, ως τις μέρες μας! Ωστόσο, ανάμεσα στην εποχή του Ονορέ ντε Μπαλζάκ και την εποχή της Κατρίν Μιγιέ, ανάμεσα στον Γκυστάβ Μορώ και τον Τζεφ Κούνς, ανάμεσα στον πρώτο δικαστή που καταδικάζει κάποιον για πορνογραφία (1842) και τον νέο γαλλικό ποινικό κώδικα (1994), εγκαταλείφθηκε ένα πράγμα: η αναφορά στην πόρνη. Η λέξη «πορνογράφος», που χρησιμοποιείται σήμερα σπανίως αλλά καταχρηστικώς για να χαρακτηρίσουμε, είτε έναν φανατικό λάτρη του «πορνό», είτε έναν παραγωγό ή έμπορο ύποπτο για διακίνηση πορνογραφικού υλικού, δεν συνεπάγεται πια το πορνικό ανάφορο.

Λέγεται επίσης ότι τον 3ο αιώνα μ.Χ., ένας νεοπλατωνικός φιλόσοφος για τον οποίο ελάχιστα πράγματα γνωρίζουμε, ο Αθήναιος (γεννημένος στη Ναύκρατη της Αιγύπτου), μιλάει για ένα απίθανο δείπνο με συνδαιτημόνες «διάσημους στοχαστές», όπου γίνεται λόγος για κάποιον [*πορνογράφο*], έναν άνδρα «που ζωγραφίζει πόρνες» (*Οι Δειπνοσοφιστές*, απόσπ.). Ο Πασκάλ Κινιάρ υπενθυμίζει στο έργο του *Το Σεξ και το Δέος* (1994) ότι «η λέξη 'πορνογραφία' δεν υπήρχε στην Αρχαιότητα, όπως δεν υπήρχε λέξη και για την ετεροφυλοφιλία ή την ομοφυλοφιλία, λέξεις οι οποίες εφευρέθηκαν τον 19ο αιώνα· υπήρχε ωστόσο, τον 5ο π.Χ. αιώνα αυτό που στην Αθήνα συνήθιζαν να αποκαλούν *πορνογραφία*, «απεικόνιση πόρνης».

Λέγεται ότι η *πορνογραφία* εφευρέθηκε από τον ζωγράφο Παρράσιο τον Εφέσιο (...- 410 π.Χ.) ο οποίος υπήρξε, κατά τον Πλίνιο τον πρεσβύτερο (23-79 π.Χ.), ο πιο μεγάλος ζωγράφος της εποχής του, ο εφευρέτης των τριών διαστάσεων στη ζωγραφική, του οποίου οι μυθολογικές συνθέσεις δημιούργησαν σχολή: «Μεταξύ των εξαφανισθέντων, σήμερα, έργων του υπήρχαν ορισμένα ζωγραφισμένα σε ρεαλιστικό στυλ που αναπαριστούσαν [ένα σώμα πόρνης] ενίοτε γυμνό ή συνουσιαζόμενο σε ορισμένες στάσεις (*schemae*)» (*Φυσική ιστορία*,

⁴ Σύγχρονη γαλλίδα δημοσιογράφος και συγγραφέας.

XXXV, μτφρ. στα γαλλικά Ζ.-Μ. Κρουασίλ). Λέγεται ότι στον Πλίνιο «άρεσε η πολυτέλεια», δηλαδή να «χάνει το χρόνο» του· ότι παραπλάνησε έναν ανταγωνιστή του ζωγραφίζοντας μια αυλαία σκηνής υπερβολικά ρεαλιστική και ότι εξορίστηκε επειδή είχε τολμήσει να ζωγραφίσει την αυτοπροσωπογραφία του ως Ερμή (στο *ίδιο*, 67-61). Σε ποιους, όμως, πωλούνταν αυτά τα έργα; Ποιοι τα αγόραζαν; Υπάρχει κανένα ίχνος τους; Ο Κινιάρ αναφέρει τον Τιβέριο, αυτοκράτορα συλλέκτη *πορνογραφιών* («libidines») του Παρράσιου, και αυτός ο Τιβέριος δεν υπάρχει, ουσιαστικά, παρά χάρις στον Σουητώνιο (*Βίοι των δώδεκα Καισάρων*). Σύμφωνα με τις σκηνές που αφηγείται ο συγγραφέας τα έργα αυτά «ερέθιζαν» τον αυτοκράτορα. Κι όχι μόνο αυτό αλλά τον ενέπνεαν ώστε να οργανώνει ζωντανά θεάματα με πρωταγωνιστές δούλους, τα οποία δεν περιορίζονταν στην αναπαράσταση γυμνών γυναικών σωμάτων: αρκεί να δούμε τα αντικείμενα που εξέρχονται σταδιακά από τις αποθήκες (τους κρυψώνες) των μουσείων μας: όργια, αποχαλίνωση, γύμνια, αιδοία, απόκρυφα – ένα νέο είδος γραμματικής αναδύεται. Και, αναμφίβολα, η αρχαιολογία δεν έχει πει ακόμα την τελευταία λέξη επί του θέματος...

Η εμφάνιση των Porn Studies

Η αναπαράσταση του σώματος η οποία ταυτόχρονα εμπλέκει την έκθεσή του (*stature*), το εμπόριο (*neg-otium*) και κάθε είδος σεξουαλικότητα (*libidinae*) δεν είναι, επομένως, κάτι το καινούριο. Η ενόχληση, η απαγόρευση, το απωθημένο, η αιδημοσύνη, η λογοκρισία, η ευπρέπεια –όλοι οι λόγοι που αντιτίθενται στη φανέρωση της σεξουαλικότητας και του σώματος– παρεμβαίνουν προ πολλού ανάμεσα σε αυτή την ουτοπία των αρχαίων κόσμων (η οποία παρήγαγε μύθους που περιέγραφαν όλες τις δυνατότητες και τις χρήσεις του αιώνιου σώματος) και τη σημερινή πορνογραφία. Τούτη επωφελείται από μια συγκεκριμένη οικονομία του πόθου και των αιγιμάτων του, ενώ ανήκει πλήρως στη λαϊκή κουλτούρα μας, διαπερνά όλες τις κατηγορίες του πληθυσμού, όλα τα φύλα, όλες τις κοινωνικές τάξεις. Μπορεί, κάποια στιγμή, οι φωνές που άρχιζαν να υψώνονται από σώματα καταδικασμένα στην επίδειξη-εκμετάλλευση (στην πορνεία, επομένως) να θέλησαν να παραγάγουν έναν αντίλογο, αλλά δεν το κατόρθωσαν πλήρως. Έτσι, όταν οι αγγλίδες θέλησαν να οργανωθούν σε ανεξάρτητη κοινωνία πολιτών, στα τέλη του 17ου αιώνα, τις αντιμετώπισαν με ειρωνεία· με αποτέλεσμα την εκ νέου άνθηση της *πορνογραφίας*: “The conflict between «a woman’s autographism or self-representation» and «efforts by the narrator/defamer» to pry open or cut into her respectable exterior, to the expected story of sexual exposure and conquest”⁵, υπενθυμίζει ο Γκράνθαμ Τάρνερ (*Libertines and Radicals in Early Modern London: Sexuality, Politics, and Literary Culture*⁶, 1630-1685, εκδ. 2002)· οπότε τις ξαποστελλουν πίσω στο ρόλο

⁵ Στα αγγλικά στο πρωτότυπο («Η σύγκρουση ανάμεσα στην «αυτοπεριγραφή ή την αυτο-αναπαράσταση μιας γυναίκας» και τις «προσπάθειες του αφηγητή/δυσφημιστή» να διαρρήξει τον εξωτερικό πέπλο αξιοπρέπειάς της ώστε να την αποκαλύψει σεξουαλικά, όπως αναμένεται, και να την κατακτήσει»).

⁶ Ελευθερόφρονες και ριζοσπάστες στο Λονδίνου των αρχών της νεωτερικής εποχής: σεξουαλικότητα, πολιτική και λογοτεχνία.

της πόρνης επικαλούμενοι την αργκό ή τον πουριτανισμό, πράγμα που παρουσιάζει ορισμένες περίεργες ομοιότητες με τη δική μας επικαιρότητα.

Η καταγγελία της πορνογραφίας, χονδρικά από το 1850 και έπειτα (οπότε γίνεται συνηθισμένο φαινόμενο η επίκλησή της για τον περιορισμό κάθε ελευθερίας λόγου σχετικά με το σώμα και το σεξ) και μέχρι τις δεκαετίες του 1980 και 1990 (κατά τις οποίες καθίσταται αδύνατον να επιτευχθεί συμφωνία όσον αφορά τον ορισμό της), καταγγελία που συνεπάγεται ολοένα και περισσότερο τη διαφήμιση των προϊόντων της, δεν έχει άλλο αποτέλεσμα από το να καταστεί ακόμη πιο ορατό αυτό που κάποιοι επιμένουν να αποκαλούν άσεμνο. Τόσο ο δικαστής όσο και ο πολίτης, οι οποίοι μπορούν και την αναγνωρίζουν όταν τη βλέπουν, καταφέρονται εναντίον της πορνογραφίας αλλά, δι' αυτού ακριβώς, φαίνεται να πιάνονται στα δίχτυα των αντιθέσεων του θεάματος: ο καθένας τους γίνεται άθελά του πορνογράφος, εκθέτοντας τα λογοκριμένα ή στιγματισμένα αντικείμενα.

Είναι χαρακτηριστική, από αυτή την άποψη, η ανοιχτή πολιτική αντιπαράθεση που εκφράστηκε με την έκδοση σειράς δοκιμών τη δεκαετία του 1980, στο πνεύμα της *French Theory* και της *Linguistic Turn*⁷, με τις *anti-porn* φεμινίστριες, από τη μια μεριά, και άτομα αποφασισμένα να υπερασπιστούν το δικαίωμα του ελεύθερου «λόγου», από την άλλη. «Pornography is simply whatever representations a particular dominant class or group does not want in the hands of another, less dominant class or group. Those in power construct the definitions of pornography through their power to censor it⁸», τονίζει η Λύντα Χαντ (Λ. Χαντ κ. α., *The Invention of Pornography. Obscenity and the Origins of Modernity*⁹: 1500-1800, εκδ. 1993), πράγμα που πολλαπλασιάζει τα μάλα τους παράγοντες αποκλίσεων.

Αυτό ακριβώς γράφει η Λίντα Ουΐλιαμς (στο *Porn Studies*, 2004), η οποία παραθέτει την αυτοχαρακτηριζόμενη ως «ελευθεριακή» «Παγκόσμια Συνδιάσκεψη για την Πορνογραφία» η οποία επέτρεψε, το 1998, σε όλους τους μετέχοντες να ανταλλάξουν ανενόχλητα πορνογραφικά στοιχεία αλλά, όταν ήρθε η στιγμή να εκδώσουν σε βιβλίο τις μελέτες και τα πρακτικά, αφαίρεσαν τις εικονογραφήσεις κρατώντας μόνο μερικές, τις πιο *soft*. Η Λίντα Ουΐλιαμς αναπτύσσει ως εξής τη θέση του «on/scene»: «To describe this paradoxical state of affairs is on/scenity: the gesture by which a culture brings on to his public arena the very organs, acts, bodies, and pleasures that have heretofore been designated ob/scene and kept literally “off-scene”»¹⁰ (στο ίδιο).

Το άσεμνο ορίζει κάτι το αρκετά «αισχρο» ώστε να πρέπει να κρυφτεί, ένα μέρος και όχι το όλον (για παράδειγμα τα γεννητικά όργανα, το σεξουαλικό σώμα και όχι τα σώματα, το

⁷ Γαλλική Θεωρία (αποκαλούνται έτσι, στην Αμερική, οι γάλλοι θεωρητικοί του στρουκτουραλισμού, της αποδόμησης και του μετα-μοντερνισμού). Γλωσσολογική στροφή (η στροφή της φιλοσοφίας στη γλώσσα, οπότε η θεωρία του νοήματος καθίσταται πρώτη φιλοσοφία).

⁸ Η πορνογραφία είναι, απλούστατα, κάθε αναπαράσταση που κάθε συγκεκριμένη κυρίαρχη τάξη, ή ομάδα, δεν θέλει να τη δει να πέφτει στα χέρια μιας άλλης υποδεέστερης τάξης, ή ομάδας. Οι κάτοχοι της εξουσίας ορίζουν έτσι τι είναι πορνογραφικό, χάρις στην λογοκριτική τους εξουσία.

⁹ Η επινόηση της πορνογραφίας. Το άσεμνο και οι απαρχές της νεωτερικότητας.

¹⁰ Ας περιγράψουμε αυτή την παράδοση κατάσταση πραγμάτων που είναι η on/scenity: η κίνηση διά της οποίας μια κουλτούρα εκθέτει δημόσιως τα όργανα, τις πράξεις και τις ηδονές τις ίδιες που, μέχρι στιγμής, ορίζονταν ως άσεμνα και κρατούνταν στην κυριολεξία «εκτός σκηνής».